

Bohumil Hrabal Aszódon

Tisztelettel köszöntöm Önöket a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága aszódi Petőfi Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóhely Galériájában, a Bakos István gyűjteményéből rendezett Bohumil Hrabal című kiállításunkon! Megkülönböztetett tisztelettel köszöntöm Michal Černý urat, a Cseh Centrum igazgatóját, Sztán István polgármester urat, a kiállítás alkotóit, Bakos István, Fedinecz Atanáz, Ladócsy László, Monori Sebestyén és Odler Zsolt urakat, egyben köszönetemet fejezzem ki nekik s kollégáimnak is, külön megemlítve Benkó Norbertet, hogy a kiállítás létrehozásában segítségemre voltak! Köszönöm a Liquid Gold Kft-nek és Chili Burgernek, hogy támogatták a munkánkat!

A megyei igazgató úr nevében is köszöntöm Önöket, sajnos az Igazgató úrnak egy rendkívüli megyei múzeumigazgató értekezletre kellett elutaznia, így nem tud a megnyitónkon részt venni. Elnézésüket kérjük!

A magyar-cseh – cseh magyar kulturális kapcsolatok legendáriumának tárháza kifogyhatatlan. Mi mondhatjuk, hiszen itt állunk Aszódon, azon a helyen, ahol a híres prágai író, Jan Neruda egyik legkedvesebb költője, Petőfi Sándor három éven keresztül tanult, vagy ahogyan ő mondta járt iskolába. Erről a történeletről most nem mesélek, de van három másik, idáig kevésbé ismert történet, amiről, igen! Az egyik, az első világháború időszakába, a másik a rendszerváltozás előtti időbe, a harmadik a kétezres évek első évtizedébe vezet vissza minket.

Első történet: A Zöldfa vendéglő titka

Jaroslav Hašeket, 1915. január végén, a galíciai ellentámadás előtt sorozóbizottság elé idézték, s a 91. gyalogezred pótszázadába osztották be. Az egység České Budějovicében állomásozott. Hašek azonban a bevonulás előtt kórházba került, mert vért hányt. A vnohradý kórházban fennmaradt a kórlapja, amelyen az olvasható, hogy a beteg naponta 35 pohár sört iszik meg, vagy még annál is többet. Hašek két héttel később vonult be az alakulatához, amelyet május 5-én áthelyeztek a Bruck an der Leitha-i kiképzőtáborba. Az indulás előtt megszökött és kocsmázott, mert az utat áristom-kocsiban tette meg, hasonlóan, mint azt majd regénybeli hőse is tenni fogja. Hašek a 11. menetszázaddal Bruckból 1915. június 30-án indult el a galíciai frontra, bár az indulás előtt újra eltűnt, igaz akkor már három napja tilos volt elhagyni a körletet. Az egység Győrön át Budapestre vonatozott, majd Aszód, Füzesabony, Miskolc érintésével értek a galíciai Sanokba.

A szerelvény az aszódi vasútállomáson néhány órát vesztegelni kényszerült. Az állomást abban az időben a közéletben is elismert Szabó Dezső vezette, s az állomás a rend mellett, híres volt a restijéről! Városunk vasúti kapuja, a virágokkal díszített igazi monarchiabeli állomás, háttérében az európai hírű Javítóintézettel és az épületegyüttes fölé magasodó Jézus Legszentebb Szíve templommal a tiszteket elcsábította, így ők be is vonultak a restibe. Míg a tisztek a helyi borral oltották a szomjukat, a bakák a vonat mellett bagóztak. A sínektől jó kőhajításnyira, a Breda-patak mellett állt a kerthelységes Zöldfa vendéglő, ahol azon a délutánon, amikor a katonavonatok Sanok felé igyekeztek, tartotta megbeszélését az Aszódi Ipari és Kereskedelmi Alkalmazottak Köre. Bolla Lajos történelem-görög szakos tanár, klasszika filológus, a Kör elnöke megnyitó beszéde közepette kicsit meg is hökkent, amikor két baka besétált a Zöldfa kapuján és helyet foglalt, majd vidáman sört rendelt. Föltűnt az előkelő társaságnak, hogy az egyik katona magyarul rendelt, de egymás között csehül beszéltek. Erre a tényre Perényi Rezső ügyvezető elnök hívta föl a figyelmet, hiszen ő jól beszélt szlovákul, s rögtön fölismerte a rokon nyelvet. A katonák talán három-három korsóval ittak Dreher Antal Kőbányai Serfözdéjének kiváló italából, s amilyen hirtelen jöttek, úgy is tűntek el. A Kör a második világháborúban föloszlott, így a Švejk 1945-ös magyar kiadását már nem élték meg, azonban a Kör egyik még élő alapító tagja, akinek mind a mai napig élnek Aszódon leszármazottai, megvásárolta az Anonymusnál megjelent regényt, s olvasás közben egyre erősebben győződött meg arról, hogy az a katona, aki még az első háborúban a Zöldfában sört ivott, nem más volt, mint Jaroslav Hašek, a híres cseh író.

Ezek után talán nem meglepő, ha kijelentem, Bohumil Hrabal is járt már Aszódon!

Második történet: A magyalospusztai öreg levelei

A Bethlen Gábor Alapítványt, hosszú küzdelem árán a kommunizmus utolsó másfél évtizedében, Illyés Gyula, Németh Lászlóné, Kodály Zoltánné és Csoóri Sándor alapította. Az Alapítvány mottója így szól: *"...mi minden erőt, ami a haza javára akar és tud lenni, nem eltiporni, hanem együvé fogni kívánunk"*. A határon túli magyarságot fölkaroló szervezet a Közép-európai szellemi együttműködés jegyében működött. Ennek az alapelvnek a szellemében rendezték meg 1988. november 2-án a Bethlen Gábor díjátadó ünnepséget, fönt a Budai várban, az Országos Széchényi Könyvtár Dísztermében. A díjazottak között volt a vársellyei

Janics Kálmán, szlovákiai magyar újkortörténész, a sárospataki református teológus Ujszászy Kálmán, Duray Miklós Pozsonyból és Bohumil Hrabal. Abban az időben élt magányosan Magyalospusztán egy idős ember, akiről azt mesélték, hogy balkézről valamelyik Degenfeld gróf leszármazottja. Ez a szótlan ember havonta egyszer begyalogolt Szirákra, a könyvtárban kicserélte a kölcsönzött műveket, elballagott a postára, általában egy levelet kapott, s egyet föl is adott. Hrabal az ünnepség után egy nejlonszatyorral a Budavári Siklóhoz ment, amit a nagyközönség akkor már két éve újra használt, leereszkedett vele, majd átsétált a Lánchídon, el egészen az Engels téri buszpályaudvarra, ahol vásárolt egy jegyet Szirákra, s fölült a buszra. Az idős magyalospusztai ember leporolta ünneplőjét, fölöltözött és nekivágott a néhány kilométeres dűlőútnak. A busz a domonyvölgyi megállónál furcsa füstöt okádott, közben Hrabal elnézte az út menti kis fenyvest, Kerskora gondolt és honvágya támadt. A busz az aszódi főtéren robbant le végleg, és csak órák múlva érkezett a következő sziráki járat. Hrabal, kissé ingerülten, a Tiszti Klubban, a busz indulásáig, ivott két üveg lengyel táncos sört, s visszautazott Pestre. Az idős magyalospusztai ember megvárta a következő pesti buszt, szomorkásan ácsorgott még egy kicsit, majd elindult haza. Másnap azonban újra nekivágott a göröngyös útnak, a postára ment, s egy kis doboznyi csomagot adott föl. A címzett egy csehszlovákiai, pontosabban prágai intézmény volt, az Állami Levéltár. Furcsállották is a postás kisasszonyok, hogy az öreg szótlan ember ilyen csomagot ad föl, de tették a dolgukat. Lakott a rendszerváltozásig egy tanár a községben, aki az egyik postás kisasszonynak udvarolt, s a történet szöveget ütött a fejébe. Azóta elköltözött, de annyit tudni róla, hogy szabadúszó lett, megtanult csehül, és sokat jár Prágába, az azóta külföldiek által is kutatható Státní ústřední archív-ba. Egyszer összefutottam vele ott a Kisoldalon, a Karmelitskán, megismertük egymást, de hiába faggattam, nem árulta el a magyalospusztai ember dobozának a titkát.

Harmadik történet: Bakos István Hrabal-gyűjteménye

A várnegyedet belepte a hó, Karácsonyi hangulat terült szét az utcákon, alig volt még nyom azon a fehér leplén. A Fekete Ökörhöz címzett söröző ablakán a meleg fény pászmaíra kapaszkodva átszüremlett a kedélyes beszélgetés és a pohárcsörömpölés hangja. Fogytak a fekete és világos Velkopopovicei sörök, a Hermelin, a Romadúr és a Tlačenka. Öt középkorú férfi ült a hátsó asztalnál, az egyik merített papírra sörrel festette a kocsmát, a többiek szenvedélyesen beszélgettek valamiről. Telt-múlt az idő, majd 2005-ben az aszódi Petőfi Múzeum Galériájában Gál

Jenő, a Cseh Centrum akkori igazgatója, aki Aszódon töltötte számtalan gyermekkori vakációját, megnyitotta a Hrabal-galaxis pillanatképei című kiállítást. A három kiállítóhoz, Ladócsy Lászlóhoz, Odler Zsolthoz és jómagamhoz, hamarosan csatlakozott Hagymásy András és Fedinecz Atanáz. Az egyre komplexebb kiállítást bemutattuk Solymáron, Ráckeven, Balassagyarmaton, Sátoraljaújhelyt, Verőcén és Kapolcson. A megnyitóinkra egyre többen jöttek el, akik a magyar-cseh – cseh-magyar kulturális és emberi kapcsolatok színvonalának és barátságának emelésén fáradoznak. Így került közel hozzánk Zachár Ottó, a Bohemia Baráti Társaság elnöke, Polgár László, a Prágai sörkalauz egyik szerzője, Kovács Sándor a Bohemia Társaság tagja, Gál Róbert a Cseh Centrum programszervezője, Fülöp Ágnes táncművész, aki több Hrabal-koreográfiát táncolt, alkotott nekünk, G. Kovács László történész, Hrabal írói munkásságának kiváló ismerője és ismertetője, Kocsis Péter bohemista, Marton Jenő, Kovács Gábor, Vétek György, a Prágai sörkalauz szerzői, Varga Attila újságíró, aki két kötetet jelentetett meg Hraballal folytatott beszélgetéseiről, Galkó Balázs színművész, aki több Hrabal hangoskönyv előadója, Mikó István, Galántai Csaba és Márta István rendező-színművészek valamint Bakos István, aki a legszélesebb Hrabal-gyűjteménnyel rendelkezik hazánkban.

Mély csöndben rejtőzködött a tavalyi szilveszterkor a kerskoi erdőben a Vadászkert vendéglő is, azaz a Hájenka. A Bakos István vezette társaság a sadskái Kék Csillag szállodából indult el Kerskoba, abból a szállodából, ahol Hrabal azt a történetet hallotta, ami alapján aztán a'la prima megírta az Őfelsége pincére voltam című regényét, s ahol nem is olyan régen Jiří Menzel leforgatta a film egyes részeit. Először a Hrad'iško határában lévő kis temetőbe mentünk, hogy az év utolsó napján személyesen is megemlékezzünk Bohumil Hrabalról, aki számunkra a legnagyobb cseh író. A temetőből a hrad'iškoi U Němců kiskocsmába tértünk be, ugyanoda, ahonnan 1997. március 28-án Hrabal meg nem ért 83. születésnapján a földi maradványait tartalmazó urnával, sógornője és a barátai megindultak, hogy elhelyezzék őt a sírban. A vendéglős karácsonyi süteménnyel kínált bennünket, a helyi törzsvendégek felénk emelték korsóikat, s mi úgy éreztük, hogy valamit megragadtunk abból a megállt időből, amiben Hrabal élt. A Hájenka személyzete kitett magáért és a disznósülthöz knédlit, csipkebogyó lekvárt és káposztát is fölszolgált. Akkor már tudtuk, hogy szeptember 10-én Aszódon, egy szokatlan kiállításon, be fogjuk mutatni Bakos István Hrabal-gyűjteményét.

A gyűjtemény törzsét az elsősorban hazánkban és Csehországban megjelent, Hraballal kapcsolatos újságcikkek, írások, valamint a hazai

könyvkiadók által kiadott Hrabal művek alkotják. A gyűjteményben van két szakdolgozat, vannak személyes ereklyék, relikviák, azokból a kocsmákból származó korsók és poharak, ahol Hrabal is szívesen iszogatót, valamint egy gazdag sörlátét gyűjtemény, s azok a filmek, műsorok, amelyek Hrabal regényeiből készültek, illetve vele foglalkoznak. Bakos István jó ismerője Tomáš Mazalnak, aki Hrabal mellett állt az utolsó évtizedeiben, s aki a legteljesebb Hrabal életrajzot jegyzi mind csehül, mind pedig magyarul. Érdekes, ahogyan Tomáš Mazal és Ladócsy László, valamint a Kormani, azaz a Hrabal temetésén muzsikáló karlíni cigánybanda és Odler Zsolt a kiállításon egymás mellé kerül, de érdemes Ivo Krobot munkásságára is figyelmet szentelnünk, s arra a nagyszerű eseményre, hogy a Magyarországon egyedülálló Hrabal szoborral, itt Aszódon ismerkedhetnek meg a Mester rajongói. Monori Sebestyén szobrászművész 1995-ben a szobrot kivitte Prágába és az Arany Tigrishez címzett sörözőben megmutatta Hrabalnak, aki azokban az években már unta a népszerűséget, s nem lelkesedett különösképpen, azért, hogy megnézheti magát bazaltba faragva egy gránit posztamensen. Mi azonban nagyon örülünk, hogy Monori Sebestyént Bakos István megtalálta a kiállítás számára.

S annak is örülünk, hogy Rác Zoltán, Bakos István összegyűjtött videó- és DVD anyagából a mai napra elkészített egy közel húszperces válogatást, amelyet a megnyitó után többször is levetítünk! De talán a legjobban annak örülünk, hogy Bohumil Hrabal életben tartott emlékére emelhetjük poharunkat, amelyet Kovács Péter világos Staropramen és fekete Krušovicei sörrel csapol majd tele, s a sörhöz Ladócsy László által főzött friss pacalleves specialitást fogyaszthatunk!

S miközben mindannyian azt kémleljük, hogy Bohumil Hrabal megérkezett-e újra Aszódra, mindenki nyugodtan lefényképeztheti magát a kiállításon, akár az asztalnál, a képek előtt, akár a szoborral és a babakocsival benne a kisdedekkel.

S hogy ne veszítsük el a hitünket, gondoljanak arra, hogy a Lágymányosi-híd elnevezésekor, a Bohumil Hrabal-híd 160 szavazatot kapott, hogy a sör legélvezetesebb Hrabal és hogy a csuklás ellen legjobb a hirtelen kézbe nyomott kolbász!

Kérem, tekintsék meg a kiállítást és érezzék jól magukat!

Aszód, 2010. szeptember 8.

Asztalos Tamás